

Biodiversitet i praksis 3.0

Todages efteruddannelseskursus på Molslaboratoriet

Dato: 17.-18. juni 2025

Adresse: Molslaboratoriet, Strandkærvej 6, 8400 Ebeltoft

Kursusudbyder: Danske Landskabsarkitekter

Antal deltagere: 30

"Juni måned på Molslab er dér, hvor naturen træder op på den helt store klinge.

Et blomstermylder af den anden verden, trævlekrone, blåhat, kongepen i mængder

og ikke mindst den sjældne kantet kohvede, som beviser, at lyserød og gul er en fantastisk

farvekombination. Der er fuglesang overalt, munke, havesangere, skovpibere og løvsangere, og

over arealerne kredser hvepsevåge og rød glente. Og så er der vilde bier, sommerfugle og insekter, så man næsten ikke kan overskue det. Der er så meget liv derude, og vi skal se det hele!"

- Morten DD

Indhold

På dette todages kursus får du en grundig indføring i dansk natur og biodiversitet. Du bliver klogere på naturlige processer og dynamikker og på, hvordan naturens systemer fungerer, og vi gennemgår tiltag og virkemidler, som kan få betydning for det liv, du potentielt kan tiltrække til dine projekter.

Med tidens omsiggribende fokus på natur og biodiversitet i konkurrenceopdrag, visioner fra bygherrer og skærpede krav ifm. bæredygtighedsscreeninger og internationale forordninger, direktiver og målsætninger samt nu også Grøn Trepert, er det blevet en nødvendig kernekompetence for byggebranchens aktører at have en grundlæggende forståelse for, hvordan man ærligt og samvittighedsfuldt kan understøtte og skabe bedre vilkår for liv i bygge- og anlægsprojekter. Der er brug for vidensdeling, tværfaglige samarbejder og efteruddannelse, så vi som branche kan opnå et solidt vidensfundament om natur og biodiversitet at træffe faglige beslutninger ud fra.

Vil vi arbejde ambitiøst med at skabe levesteder i byerne, må vi hente inspiration i naturen. Vi må forstå, hvordan naturen virker! Fra økosystemer, dyr og planter interaktioner, livscykler og krav til levesteder – til naturlige processer og dynamikker. Kun sådan kan vi skabe de bedste betingelser for liv i vores projekter. Intet sted i Danmark er bedre til at illustrere det end Molslaboratoriet. Naturen her er ikke bare vildt varieret og artsrig - den er også særdeles pædagogisk!

Gennem stærke faglige oplæg fra et tophold af undervisere, biologitimer og *hands on*-oplevelser i Molslaboratoriets helt særlige natur skal vi fortrylles, inspireres og dygtiggøres ift. at arbejde med natur og biodiversitet og rådgive bygherrer og samarbejdspartnere om at skabe bedre vilkår for insekter, padder, krybdyr, fugle, smådyr, planter og svampe – også i byerne.

Biodiversitet i praksis 3.0

Kurset er en ny version af de populære kurser fra 2023 og 2024 med nye aktuelle emner og oplægsholdere. Det er ikke en forudsætning for at deltage, at man har medvirket på andre Biodiversitet i praksis-kurser.

Målgruppe

Kurset henvender sig til en bred vifte af byggebranchens aktører som landskabsarkitekter, arkitekter, anlægsgartnere, entreprenører, naturmedarbejdere i kommunale drift- og planlægningsafdelinger, bæredygtigheds- og miljøansvarlige medarbejdere i små og store virksomheder og andre med interesse for at opnå en dybere forståelse for at arbejde med biodiversitet i praksis.

Undervisere og oplægsholdere

Morten DD Hansen (DD) er biolog, forfatter, selvstændig foredragsholder og en efterspurgt rådgiver af kommuner, virksomheder og politikere. Når han ikke kører land og rige rundt og formidler og underviser, lusker han rundt i Danmarks natur og tæller bestande af dyr og planter. Hvis han da ikke ligger med hovedet på en græstue og drømmer om at være en fugl.

Jan Fischer Rasmussen (JFR) har, siden han lærte at gå, været optaget af alt, der kryber, kravler, løber og flyver i naturen. Hans mor klagede over, at billeder af ham som lille altid var med røven i vejret ved et eller andet vandhul. Som 5-årig hørte Jan første gang, at man kunne blive biolog og besluttede, at det skulle han være. Som 11-årig fandt han en poppelsværmer på en mur, og siden har sommerfugle været hovedinteressen, selvom guldsmede, fugle osv. også får en del opmærksomhed. I dag arbejder han som natursagsbehandler i Odsherred Kommune og i fritiden med kamera, kikkert og sommerfuglenet hvor som helst.

Hans Henrik Bruun (HHB) er biolog og professor i økologi og evolution ved Københavns Universitet, hvor han forsker og underviser i biodiversitet, samspil mellem planter og insekter - og i naturgenopretning. Som ekspert i biodiversitet har han rådgivet alt fra skiftende miljøministre om urørt skov og nationalparker til almindelige sommerhusejere om, hvordan man kan give plads til vilde arter på egen matrikel. Hans Henrik er også botaniker og har blandt andet brugt skriftlige kilder fra 17-18-tallets botanikere til at dokumentere forandringerne i den danske natur over de seneste par hundrede år. Og så er han kender af planteædende insekter, især med fokus på de mest ydmyge men artsrige grupper såsom galmyg, styltemøl og minérfluer.

Anders Bjørnlund (AB) Anders er uddannet anlægsgartner og jordbrugsteknolog. Han blev ansat som afdelingsleder i Buus A/S anlæg og entreprise i 1999, og indtrådte som partner i virksomheden 2013. Arbejdet består i dag primært af netværk, relationsbaseret salg, teknisk backup og udvikling. Anders er opvokset på landet og har siden barndommen haft naturen, og interessen for samme, helt tæt på.

Jens Peder Jeppesen (JPJ) er marinbiolog og chef for Øresundsakvariet, der er en del af Biologisk Institut ved Københavns Universitet og et videnspædagogisk center indenfor havmiljøet med oplevelser og inspiration til alle. Det er bl.a. Øresundsakvariet, der står bag de populære tunsafarier på Øresund i sensommeren. Jens har beskæftiget sig med fisk og havmiljø så længe han kan huske.

Program

Turguide/oplægsholder: (XX)

Dag 1:

11:00 Ankomst, indkvartering

11:45 Samling i haven, velkomst

12:00 *Frokost*

13:00 **Tur i bakkerne – KALIBRERING, INSPIRATION, FORTRYLLELSE og et mylder af liv!**

Der er næppe mange steder i Danmark, hvor man på så lille et areal oplever så stor variation i natur, som man gør på Molslaboratoriet. På bare 10 minutter kan man gå fra tør hede til artsrige kær, der er egekrat, birkeskove, bøgeskove og ellesump, blomsterrige overdrev og strandenge, rene vandhuller og moser. Vi skal med egne øjne se, hvor meget den landskabelige variation og kontinuitet betyder for naturoplevelsen - og for arterne. På blot 1,5 km² huser Molslaboratoriet halvdelen af alle Danmarks vilde plantearter og mange af de insekter, der er tilknyttet dem. På turen taler vi om, hvad det er, der har betydning for områdets høje biodiversitet, og om vi kan 'kopiere' vild natur i vores projekter? (DD)

17:00 *Kaffe og kage i haven*

Pause

17:45 Samling og præsentationsrunde

18:30 *Aftensmad (+ sanghæfte)*

19:30 **Biologitime 1 – NATSOMMERFUGLE – skønhed og natteroderi**

Der findes over 2600 sommerfuglearter i Danmark, men kun 100 af dem er dagsommerfugle. Resten kaldes natsommerfugle/natsværmere og størstedelen af dem flyver i ly af mørket og lever i det skjulte. Der er dog nogle grupper af natsommerfugle, der er dagaktive, og andre flyver både nat og dag. De forunderlige skabninger kommer i alle former og størrelser og med forskellige specialiseringer, og selvom mange tror, at alle natsværmere er grå eller brune, er mange helt ubærligt smukke. Men hvad adskiller en natsommerfugl fra en dagsommerfugl? Hvorfor er nogle så rigt dekoreret når man alligevel ikke kan se dem? Hvor opholder de sig i dagtimerne, og kan vi skabe levesteder til nogle af dem i vores projekter? Vi får besøg af Jan Fischer Rasmussen fra Odsherred Kommune, som vil introducere os til natsommerfuglenes verden. (JFR)

20:15 *Pause*

20:30 **Biologitime 2 – KRAV TIL LEVESTEDER – og arter under lup**

Med udgangspunkt i hæftet *77 arter at hjælpe i byen* vil vi i aftenens anden biologitime nærstudere nogle af de mange arter, der lever med os i byerne og blive klogere på deres forskellige krav til levesteder i forskellige livsstadier. Og så skal vi kåre dagens vinder af flest kursist-uploads på Arter.dk! Vi slutter med skarpe kæber, svingkøller og pollenbukser, når vi under stereoluppen nærstuderer sjove detaljer på et udvalg af Danmarks bier, biller og sommerfugle og bliver introduceret til, hvordan man identificerer arter. (DD)

22:00 **Lyslokning ved væggen**

Det er juni og skumring og nætter er fyldt med insekter. Vi tænder lysvæggen og ser, hvem der kommer forbi. Er vi heldige, får vi besøg af nogle af mørkets skønheder som ugler, målere og spindere - og måske flagermus! (DD/ JFR)

Dag 2:

06:00 Tur i bakkerne – MORGENFUGLETUR!

Det er tidlig morgen, og alle fugle i hele verden synger. Vi skal se, hvor mange vi (med lidt hjælp fra mobilen) kan identificere, og vi skal høre om de krav, som de forskellige arter stiller til deres landskab. Vi satser på skovsangere, rødryggede tornskader og et ordentligt læs spætter. (DD)

08:00 Morgenmad

Værelser ryddes

09:00 DANMARKS NATUR – ARTER fra istid til nutid

I dagens første lektion rejser vi tilbage i tiden med Hans Henrik Bruun fra Københavns Universitet for at finde ud af, hvordan vild natur egentlig så ud før det moderne menneskes indtræden på scenen. Ser naturen ligesådan ud i dag? Hvor levede de arter vi kender, mens landet var dækket af is? Og hvad er 'Miraklet på Mols'? Vi skal høre om assisteret spredning af arter - kan man udså 'vilde' planter? Når vi prøver at forstå biodiversitet, handler det ofte om at øve sig i at se landskabet fra andre arters synspunkt. Men hvilken arts synspunkt skal man tage? Og hvad er stjerne-, nøgle-, karakter- og indikator-arter? Og så skal vi en gang for alle have styr på, hvad hjemmehørende arter er, og hvorfor det er vigtigt. Undervisningen vil foregå både i skolestuen og i felten, hvor Hans Henrik vil guide os til at se landskabet fra en tormentils eller en hattifnatgalmygs perspektiv! Der bliver masser af tid til spørgsmål - som fx hvad mener Hans Henrik om begrebet 'multifunktionalitet'? (HHB)

10:45 Pause

11:00 HVAD GRUSGRAVEN GEMTE – bar, tør, sandet jord og et mylder af liv

Nedlagte råstofgrave er kendt som biologiske hotspots, hvor bar næringsfattig jord, vegetationsfattige overflader, stejle skrænter, brandhede overflader og midlertidige pytter skaber helt specielle vækstbetingelser for en række planter og dyr. Men hvilke arter foretrækker at leve under så ekstreme forhold? Og hvad er potentialet for at introducere flere næringsfattige miljøer i byerne? (DD)

11:20 RÅJORD SOM VÆKSTMEDIE

Vi får besøg af Anders Bjørnlund fra Buus A/S, som vil fortælle om et landskabsprojekt i Lisbjerg anlagt i råjord. Hvorfor har Buus anbefalet bygherre at arbejde med den eksisterende jord fra byggegruben, hvad var bygherres reaktion, og ville Anders gøre det igen? (AB)

11:40 GENANVENDELSE AF JORD - fordele og ulemper

Vi tager en snak i plenum om fordele og ulemper ved genanvendelse af eksisterende jord. Hvordan undgår man udfordringer som stenhård jord eller mudderpøl, der er umuligt at arbejde i? Kan jord være for dårlig til at genbruge? Og hvad siger dyr og planter til det hele? (AB/DD)

12:00 Frokost i haven

13:00 DET UNIKKE ØRESUND

Det er dårlige tider for vore danske havområder, der befinder sig i en historisk mørk krise, men ét farvand giver stadig grund til spinkel optimisme. I næsten 100 år har der været forbud mod bundtrawl i Øresund, og det har gavnet havbunden og hele det marine miljø i så høj grad, at Øresund i dag fremstår som et klasse-eksempel på, hvilke positive effekter fiskeri med mere naturskånsomme metoder kan føre med sig. Vi får besøg af Jens Peder Jeppesen fra Øresundsakvariet, der vil fortælle om, hvordan det lille sund mellem Danmark og Sverige adskiller sig fra vores øvrige farvande, og vi skal møde nogle af de mange forskellige arter af fisk og bunddyr, der lever i dybet og i lave kystnære vande. Hvilken effekt har presfaktorer som næringsstofberigelse og miljøfremmede stoffer på et havområde i god økologisk tilstand?

Hvad betyder menneskeskabte konstruktioner som bropiller og kunstige øer for Øresund? Og kan simple tiltag som fiskebørnehaver og kunstige stenrev i havnemiljøer reelt styrke den marine biodiversitet? **(JPJ)**

14:30 *Pause*

14:45 **Tur i bakkerne – OPSAMLING**

Vi strækker ben og går på jagt efter flere sjældne planter, insekter, interaktioner og eksemplariske fraegninger. Undervejs samler vi op på vigtige pointer. Vi tager kaffen med! **(DD)**

16:15 Opsamling og tak for denne gang.

16:30 *Afgang*

Ret til ændringer forbeholdes.

Vi glæder os til at se jer på Molslaboratoriet! ☺

Kursusudvikling:

Morten DD

Tine Gils

Biodiversitetskurser.dk

Kursuskoordinator:

Tine Gils, mobil: 2685 3000

Læs mere om Molslaboratoriet her:

www.naturhistoriskmuseum.dk/molslaboratoriet

